

MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

LORRAINE SCHEMBRI ORLAND

Seduta tas-27 ta' Marzu, 2014

Citazzjoni Numru. 2476/2000/1

George **Zammit**

VS

Angelic Mifsud u martu Monica Mifsud

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni tas-socjeta` attrici datata 20 ta' Novembru 2000 ipprezentata quddiem din il-Qorti kif diversament presjeduta, fejn esponiet: -

Peress illi l-konvenut Angelic Mifsud huwa debitor tal-attur fis-somma ta' tmint elef, sebgha mija u hamsin Lira Maltija (Lm8,750), liema somma tirrapprezenta import ta' zewg kambjali ffirmati u accettati mill-konvenut u li skadew fil-15 ta' Gunju 1998 u fil-15 ta' Lulju 1998, u li baqghu mhux imhallsa. Dawn il-kambjali qed jigu esibiti bhala Dok. "A".

Illi l-konvenut, li huwa fil-kummerc, huwa mizzewweg lil Monica Mifsud.

Illi dan id-dejn huwa cert, likwidu u dovut u ghalkemm interpellati, anke ufficjalment, il-konvenuti baqghu inadempjenti.

Illi fil-fehma tal-attur, il-konvenuti m'ghandhomx eccezzjoni valida x' jaghtu kontra din l-azzjoni.

Illi ghall-finijiet tal-artikolu mija u sebgha u sittin (167) "et sequitur" tal-Kodici tal-Organizzazzjoni u Procedura Civili qieghed jigi anness Affidavit tal-attur u mmarkat bhala Dok. "B".

Jghidu l-konvenuti ghaliex, ghar-ragunijiet premessi, m'ghandiex din l-Onorabbli Qorti:

1 Tghaddi ghas-sentenza bid-dispensa tas-smigh tal-kawza *a tenur* tal-artikolu 167 tal-Kodici tal-Organizzazzjoni u Procedura Civili; u

2 Tikkundanna lill-konvenuti jhallsu lill-attur is-somma minnhom dovuta ta' tmint elef, seba' mija u hamsin Lira Maltija (Lm8,750), liema somma tirrapprezenta import ta' zewg kambjali ffirmati u accettati mill-konvenut u li skadew fil-15 ta' Gunju 1998 u fil-15 ta' Lulju 1998, u li baqghu mhux imhallsa.

Bl-ispejjez, inkluzi dawk tal-ittra ufficjali tal-24 ta' Mejju 2000 u tal-mandati ta' sekwestru, qbid u inibizzjoni bin-numri 3891/00, 3890/00 u 3889/00 rispettivament, u bl-imghaxijiet legali mid-data tal-iskadenza ta' kull kambjala sal-pagament definittiv kontra l-konvenuti li huma minn issa ngunti ghas-subizzjoni.

Rat in-nota ta' Angelic Mifsud datata 30 ta' Novembru 2000 a fol 11 tal-process li permezz taghha ddikjara illi jixtieq jikkontesta t-talbiet tal-attur u li jaghmel in-noti tal-eccezzjonijiet tieghu, peress illi mhuwix debitor tal-attur u m' ghandu jaghtih xejn.

Rat li din il-kawza giet appuntata ghas-smigh mill-Qorti kif diversament presjeduta ghas-seduta tal-11 ta' Dicembru 2000.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti Angelic u Monica konjugi Mifsud datata 22 ta' Dicembru 2000 (fol 18) fejn esponew;

Ili t-talba attrici hija nfondata fil-fatt u fid-dritt u ghandha tigi rigettata bl-ispejjes kontra l-attur 'il ghaliex:

1 Preliminarjament illi l-eccippjenti m'humix il-legittimi

kontraditturi f'din l-istanza u dan 'il ghaliex, kif jirrizulta car mill-istess "Dok. A." esibit mill-attur u li fuqu qiegħed jibbaza l-pretensjoni tiegħu, l-accettant u l-firmatarju tal-kambjali 'de quo' huwa certu Angelo Mifsud li certament mhuwix l-eccippjenti:

2 Preliminarjament ukoll u mingħajr pregudizzju għas-suespost il-firem fuq il-kambjali a fol. 5 tal-process mhuwix dawk tal-eccippjenti Angelic Mifsud;

3 *In subordine* u mingħajr pregudizzju għas-suespost l-eccippjenti Angelic Mifsud qatt ma accetta u/jew iffirma l-ebda kambjala favur l-attur;

4. *In linea* preliminari wkoll u mingħajr pregudizzju għas-suespost illi l-ewwel talba attrici, fiha nnifisha kif għa intqal, infondata fil-fatt u fid-dritt, tirrappreżenta abbuz serju fil-process gudizzjarju u l-eccippjenti minn issa jitolbu illi din l-Onorabbli Qorti tapplika fil-konfront tal-attur dawk is-sanzjonijiet kontemplati mil-ligi għal spjegur;

5. Illi l-eccippjenti proprio qatt ma kellhom l-ebda relazzjonijiet mal-attur, kien hemm relazzjonijiet biss bejn l-attur u s-socjetajiet kummercjali minnu rappreżentati, u cioè` Ocean Way Limited u Donington Shipping Limited u s-socjeta' kummercjali Porver Centre

(Malta) Limited, illum Zachrome Limited, li taghha l-eccippjant Angelic Mifsud huwa direttur;

6. Illi l-eccippjanti fil-kwalita' taghhom proprijja mhumix debituri tal-attur u/jew ta' xi socjeta' minnu rapprezentata u m'ghandhom jaghtuh xejn:

7. Illi s-socjeta' Zachrome Limited - gja Power Centre (Malta) Limited mhix debitrice tal-attur u/jew ta' xi socjeta' minnu rapprezentata u m'ghandha taghtih xejn, u fil-fatt huma l-attur u s-socjetajiet kummercjali minnu rapprezentati li huma debituri fil-konfront tas-socjeta' Zachrome Limited:

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet tal-attur datata 9 ta' Marzu 2005 a fol 161 tal-process.

Rat in-nota ta' osservazzjonijiet tal-konvenut 17 ta' Mejju 2005 a fol 168 tal-process.

Rat il-verbal tas-seduta tas-17 ta' Mejju 2005 (fol 176) mizmuma quddiem il-Qorti kif diversament presjeduta fejn meta ssejhet il-kawza deher Dr. Chris Borg ghall-attur u Dr. Godfrey Gauci Maistre ghall-konvenuti. Dr. Godfrey Gauci Maistre talab li jithalla jressaq in-nota ta' sottomissjonijiet bi twegiba ghal dik tal-attur ipprezentata fid-9 ta' Marzu

2005. Fic-cirkostanzi l-Qorti halliet il-kawza ghas-sentenza ghas-27 ta' Ottubru 2005; u l-verbali tas-seduti l-oħra kollha inkluz tat-12 ta' Dicembru 2012 fejn b'ordni tal-Qorti kif diversament presjeduta l-kawza baqghet differita ghas-sentenza ghat-30 ta' April 2013.

Rat is-surroga datata 16 ta' Jannar 2013 fejn din il-kawza giet assenjata lil din il-Qorti kif hekk presjeduta.

Rat il-verbali tas-seduti tat-30 ta' April 2013 u tat-28 ta' Novembru 2013 mizmuma quddiem il-Qorti kif hekk illum presjeduta, fejn b'ordni tal-istess Qorti din il-kawza giet differita ghas-27 ta' Marzu 2014 għall-istess skop tal-verbal precedenti.

Hadet konjizzjoni tal-provi prodotti.

II. KONSIDERAZZJONIJIET

Illi l-kontestazzjoni odjerna hija dwar l-esegwibilita` tal-kambjali pprezentati mill-attur u esebiti a fol. 5 tal-process, u dan peress li għall-kawza li għamel l-attur għall-hlas tal-istess kambjali kontra s-socjeta' konvenuta, l-istess konvenuti eccipew (a) mhumie x il-legittimi kontraditturi; (b) il-firem fuq tali kambjali ma humie x daw k tal-konvenut Angelic Mifsud; (c) li l-konvenut Angelic Mifsud qatt ma accetta u/jew iffirma l-ebda kambjala favur l-attur; (d) li l-ewwel talba attrici tikkostitwixxi abbuz procedurali; (e) li l-eccipjenti proprio ma kellhom x relazzjonijiet guridici mal-attur peress li dawn ir-relazzjonijiet kienu ma socjetajiet kummercjali rapprezentati mill-konvenut; (f) li l-konvenuti mhumie x debituri tal-attur proprio jew nomine; (g) li huwa l-attur u s-

socjetajiet li jirraprezenta li huma debituri tas-socjeta` gestita mill-konvenut.

Allegazzjoni ta' Firem Foloż

Fil-kors tal-proceduri, din il-Qorti, kif diversament presjeduta¹, innominat lill-espert kaligrafu **Joseph Gaffiero** biex jirrelata dwar jekk il-firem fuq id-dokument A a fol. 5 tal-process humiex tal-konvenut.

Fir-rapport tieghu a fol 39 *et. seq.*, l-espert ikkonstata li Angelo Mifsud ma jezistix izda l-indirizz indikat fuq il-kambjala huwa ta' kumpanija gestita minn Angelic Mifsud bl-isem *Zak Rome² Limited*.

Hu sab li fuq il-kambjali esebiti effettivamente hemm zewg firem taht il-kliem *'I agree'*. (Fol 53 ipparagunat ma' fol 51). L-ewwel wahda tixxiebah ma' ta' Angelic Mifsud u t-tieni mhix maghmula mill-istess id, imma minn xi hadd iehor. L-ewwel firma *"taqbel perfettament"* mal-kampjuni prezentati mill-konvenut.

Madanakollu kkonkluda li x-xebh bejn il-firem ta' fuq il-kambjali u l-kampjuni prodotti huwa ezistenti izda *"mhuwix bizzzejjed determinanti sabiex wiehed ikun jista' jghid bla dubju ta' xejn li huma maghmula mill-istess id...ghalkemm hemm il-possibbiltà u forsi anke l-probabbiltà, ma hemmx ic-certezza u allura nhoss li ma nistax inkun mija fil-mija konklussiv."*

¹ Digriet a fol. 16 tal-process datat il-11 ta' Dicembru 2000.

²² L-isem tal-kumpanija li tirrizulta mill-atti huwa *Zachrome Limited* - ara r-risposta guramentata u n-nota ta' sottomissjonijiet tal-konvenuti a fol 175 tal-process.

XHIEDA

Xehed l-attur **George Zammit**³ u kkonferma li kien silef flus lill-konvenut. L-ewwel kien selfu stg 85000 li kellu jithallas lura fi zmien xahar, izda baqa' ma thallasx. Dan il-pagament ghamlu b'trasferiment bankarju datat il-14 ta' Ottubru 1997 (**Dok GZ1** a fol 65).⁴ Skont l-attur, kif jirrizulta minn affidavit tieghu esebit a fol. 58, dan kien nofs is-somma kollha li ppretendew nies barranin mill-konvenut u huh sabiex il-konvenut jirbah *tender* ghall-provvista ta' *satellite communications equipment* lejn il-Libya. Dan l-affidavit tal-attur kien ipprezentat fl-atti ta' kawza ohra pprezentata mis-socjeta` tieghu *Donnington Shipping Limited* kontra l-konvenut u ohrajn. L-attur fih spjega fid-dettall kif il-konvenut baqa' jittamah li kien ser jithallas lura ta' dawn l-ammonti, ghamel hlas b'cekkijiet li ma ssarfux, u baqa' jitlob iktar flus bl-iskuza li kien ser igib xoghol f'Malta konsistenti f'*satellite equipment* u jhallsu mill-bejgh ta' dan it-taghmir. Dawn il-weghdiet baqghu fl-ajru. Hu qal li kien jinnegozja mal-konvenut u ma' huh Jesmond Micallef.

Fl-affidavit imsemmi jkompli jghid "*Wara li rega' ghadda z-zmien, fil-bidut tas-sena 2000, Angelic Mifsud kien qalli li peress li kien hemm problema biex jinhargu l-flus (mill-Ingilterra) kien ha jixtri merkanzija konsistenti f'satellite communications equipment u li ahna ser nithallsu mill-bejgh taghhom....Kien ukoll tani kopja ta' statement of account mid-ditta Clutterbuck Marine "(DOK GZ7 u GZ8 datati rispettivament 15 u 16 ta' Marzu 1999).*

³ Xhieda a fol 85 *et seq.* tal-process

⁴ Dan id-dokument mhuwiex awtentikat minn xhud bankarju

*"F'dan l-istadju Angelic rega' kellimni u qalli li hu u huh ma kellhomx bizzejjed flus biex ihallsu l-freight sabiex jigi dan l-equipment u talabni nselflu s-somma ta' Lm8,750...Kontra dan s-self tani post dated cheque li ma kienx issarraff u gie ritornat bil-kummenti 'refer to drawer' (**DOK N** a fol 83 **datat** il-15 ta' Jannar 1998).*

Ipprezenta kopja ta' *statement* bankarju (fol 84) fejn jidher li l-ammont ta' Lm8,750 fl-istess ammont tal-cekk imsemmi u tal-kambjali, gie depozitat fil-kont tieghu fl-20 ta' Jannar 1998 u sussegwentement hemm *reversal* datat l-24 ta' Jannar 1998. Qal li dan ic-cekk ma ssarrafx. Dan ic-cekk gie sostitwit bil-kambjalijiet mertu ta' din l-azzjoni *"fuq talba tal-istess Angelic Mifsud."*

Wara li hallsu l-konvenut talbu li javvanza Lm2,496 bhala *landing charges* ghat-taghmir (Cekk **GZ10** - fol 75 datat 26 ta' Marzu 1999). *"Kontra dan ic-cekk Angelic Mifsud tani cekk ghall-istess ammont (esebit bhala **DOK GZ11**) izda dan baqa' ma ssarrafx u gie ritornat bil-kumment 'refer to drawer.'"*

Is-somma ta' Lm8,750 giet avvanzata lill-konvenut permezz ta' cekk mahrug fuq il-BOV plc. Mill-atti esebiti mill-istess attur jirrizulta cekk numru 78 mahrug fuq kont numru 16706188016 (a fol 80 **DOK K**) ta' George Zammit u datat it-30 ta' Ottubru 1999 fl-ammont ta' Lm8,450. Ic-cekk hu pagabbli lil certu Gejtu Borg. L-attur spjega li c-cekk imlietu bintu, u Angelic Mifsud qallu biex ihalli c-cekk vojt biex jaghmlu fuq ix-*shipping company*. Sar jaf wara li l-isem li inkiteb kien "Gejtu Borg" u mhux ta' agenzija tal-bastimenti. Dan ic-cekk issarraff. Sar jaf ukoll wara li Gejtu Borg kien kreditur tal-konvenut.

Difatti din il-Qorti tista' tikkonstata li l-kitba tal-isem "*Gejtu Borg*" hija differenti mill-kitba fuq il-bqija tac-cekk.

Mifsud tah cekk (**DOK N** a fol 83) *post dated* li jgib id-data l-15 ta' Jannar 1998 izda dan gie *referred to drawer*. Dan ic-cekk hu mahrug fuq kont intestat fuq *Power Centre Limited*. Meta x-xhud ikkonfronta lill-konvenut, dan ghall-ewwel qallu li kien ser jaghmillu cekk iehor imbaghad gablu l-iskuza li nesa c-*cheque book*, u baqa' jittrattjeni. Imbaghad l-attur qallu biex jaghmel l-kambjali u "*iffirmahieli*."

Ikkonferma li ffirmat l-kambjali quddiemu. Kienu f'kamra 'l gewwa fil-hanut tal-konvenut meta ffirmahom. Barra kien hemm huh u certu Zahra. Il-kambjali hadhom hu lesti ghand il-konvenut u gew ippreparati mill-*accountant* tieghu Hugh Attard Montalto. Qal li jaf lill-konvenut bhala "*Anglu..u Angelic, dejjem jitbiddel*."

Muri diversi dokumenti fejn hemm il-firem allegatament tal-konvenut, u li jidhru li huma differenti minn xulxin, l-attur qal "*Kollha issa qed narahom, dak il-hin ma tindunax..imma meta tarahom wahda fejn l-ohra kollha differenti*."

In kontro-ezami⁵ qal li l-flus silifhom lill-konvenut u lil huh personali u mhux lid-ditta *Power Centre Malta Limited*. Il-konvenut zamm l-original tac-cekk li ma ssarrafx meta l-attur mar bih.

Qal, bi twegiba ghall-mistoqija li dejjem innegoza mal-kumpaniji u mhux mal-konvenuti f'isimhom proprju, li "*jiena lilhom kont naf, taht liema*

⁵ Fol 138 *et.seq.*

kumpanija kienu jiggstixxu u jagixxu jien ma nafx...Man-nisa tal-konvenuti ma nnegozjajtx."

Qal ukoll li ma ftakarx kemm-il darba gew iffirmati l-kambjali - *"Jien m'inhix cert jekk kontx mort aktar minn darba biex jigu ffirmati jew inkella meta mort l-ewwel darba kienx hemm hu l-konvenut illi qalli biex inhallihom mieghu biex jiffirmahom. Ma nafx ukoll jekk fil-fatt kelli mmur aktar minn darba biex tinkiseb it-tieni firma fuq il-kambjaili....m'inhix cert jekk iffirmax darbtejn. Li nista' nghid hu illi huwa fic-cert li l-firma tal-konvenut Angelic Mifsud saret minnu quddiemi. M'inhix cert jekk fil-fatt kellux ukoll jiffirma l-kambjala hu Angelic Mifsud, jigifieri Jesmond Mifsud."*

Qal li l-ittri legali esebiti a fol 77, 78 u 82 inkitbu f'isem il-kumpanija tieghu *Ocean Way Company Limited*.

Riferibbilment ghac-*cheque* a fol 83 (**DOK N**) kien hu li kiteb id-data 15-1-99 fuq ic-cekk. Id-diskrepanza fl-ammont bejn dan ic-cekk u c-cekk a fol. 80 jirrapprezenta *commissions* li l-konvenut ried ihallsu (madwar Lm300).

Qal *"nerga' ntenni li r-raguni li ghalha kienet harget il-kambjala mertu ta' din il-kawza kien proprju ghaliex ic-cekk li kien ghaddieli Angelic Mifsud u li kopja tieghu qieghda f'pagna 83 tal-process ma kienx issarraff."* (fol 157).

Ikkonfrontat bix-xhieda li kien ta f'seduta ohra fejn qal li Jesmond Mifsud kien 'il boghod minnu xi 12-il pied meta l-konvenut iffirma l-kambjala, ma

setax jispjega ghalix kellu jhalli l-kambjala biex jiffirmaha Jesmond Mifsud ukoll. Minflok wiegeb "*Jiena dejjem ghidt li l-kambjala iffirmaha quddiem Angelic Mifsud u jekk kellux jiffirma wkoll haddiehor ma nafx.*"

Imbaghad xehed "*jiena mort diversi drabi ghand il-konvenut biex nara jekk il-kambjala kenitx iffirmata.*"

Hugh Attard Montalto⁶, *accountant* tal-attur, li kkonferma li pprepara z-zewg kambjali in kwistjoni biex jissostitwixxu cekk li kien gie *referred to drawer* rilaxxjat mill-konvenut favur l-attur.

Gaetano Borg ukoll gie prodott biex jixhed u dan qal li Angelic Mifsud hallsu bic-cekk mahrug minn George Zammit u li jaf li "*x-xoghol ta' Angelic Mifsud huwa pitkal..u jixtri minghandu mill-pixxkerija...Id-ditta tal-pitkal li huwa shab maghha Angelic Mifsud jisimha Galea Brothers.*" Qal ukoll izda li l-konveut kellu negozju iehor f'Bir id-Deheb konsistenti fil-bejgh ta' apparat tas-sajjieda.

Hu l-konvenut **Jesmond Mifsud** xehed b'affidavit⁷ u qal li hu u l-konvenut huma diretturi fis-socjeta' *Zachrome Limited* gja *Power Centre Malta Limited* gja qabel b'isem iehor *Fleet Marine Electronics Limited*. Hu u huh dejjem ghamlu negozju flimkien u f'isem il-kumpanija taghhom.

Qal li kieku cekk tal-Power Centre allegatament *referred to drawer* kellu jigi sostitwit b'kambjala jew kambjali, dawn kienu jenhtigilhom il-firma tieghu bhala *joint signatory*.

⁶ Xhieda a fol. 106 *et. seq.* tal-process.

⁷ Fol. 129 *et. seq.* tal-process.

"Il-kambjali, meta thares lejhom, tahsibhom li jgibu zewg firem, izda fil-fatt hemm firma wahda biss, maghmula darbtejn, apparentement ta' hija Angelic Mifsud." L-indirizz fuq il-kambjala hu l-indirizz tal-hanut Power Centre kif ukoll l-indirizz registrat tal-kumpanija. *"Jien nafha sew il-firma ta' hija u m'ghandi l-ebda dubju illi l-firem fuq il-kambjali mhumieux tieghu."* Ikkonferma li ma kienx jaf bil-kambjali.

Hu semma' diskrepanzi fid-dati tad-dokumenti esebiti mill-attur, senjatament, l-*invoice* (GZ7 a fol 72) datat 15 ta' Marzu 1999 għall-bilanc dovut lill-fornituri *Clutterbuck Marine Limited*, u DOK GZ10 (fol 75) rapprezentanti cekk mahrug minn George Zammit fl-ammont ta' Lm2,496 għall- *landing charges* tal-merkanzija. Il-kambjali, li suppost kienu għall-hlas lura ta' ammont versat għan-noll huma datati Jannar 1998.

Xehed **in kontro ezami**⁸ u kkonferma l-firma tieghu fuq ic-cekk **DOK N** a fol 83 tal-process fl-ammont ta' Lm8,750. Skont hu l-import imsemmi fil-kambjali jirrapprezenta n-noll għar-rigward tal-kumpanija *Power Centre Ltd*. Parti sostanzjali tal-merkanzija li għar-rigward tagħha kellu jithallas in-noll kellha tinbiegħ mill-kumpanija imsemmija u kien hemm ukoll parti mill-merkanzija li ingiebet ukoll għall -beneficcju tal-attur innifsu. Parti minn dan it-tagħmir kien jikkonsisti f'*satellite communication system* li gie mitlub f'Marzu 1999 (**DOK GZ7**). Qal li c-cekk datat 14 ta' Ottubru 1997 (**DOK JES1**) mahrug mis-socjeta` *Power Point Limited* kien inhareg għall-negozjati li dejjem kienu jsiru bejn il-kumpanija u l-attur. Ma setax jidentifika għal liema transazzjoni kien jirreferi dan ic-cekk.

⁸ Fol 145 *et.seq.* tal-process.

APPREZZAMENT TAL-PROVI FID-DAWL TAL-PRINCIPJI LEGALI APPLIKABBLI

Din il-kawza tipprezenta kwistjoni dwar l-attendibbiltà tax-xhieda u tal-provi prodotti u tal-kredibbiltà tal-verzjonijiet tal-kontendenti. Il-Qorti ser tissenjala l-punti li deherilha li jispikkaw fl-eżercizzju li hija fid-dover tagħha li tagħmel biex tasal għall-gudizzju gust u ta' konvinciment morali għaliha.

i. Ir-rapport tal-Perit Tekniku dwar l-awtenticità tal-firma tal-konvenut Angelic Mifsud fuq il-kambjali in kwistjoni.

Fir-rapport, il-perit tekniku qal li sab li hemm zewg firem u mhux firma wahda fuq il-kambjali, kif forsi jista' jigi indott li jahseb l-osservatur kazwali. Izda interessanti hija fejn jghid "*L-ewwel wahda tixxiebah ma' ta' Angelic Mifsud u t-tieni firma....tidher li mhix maghmula mill-istess id imma minn id haddiehor.*" Hu eskluż għalhekk li Angelic Mifsud iffirma darbtejn.

Dwar din l-ewwel firma, jghid li din għandha l-istess andament bhall-firem tal-konvenut u "*tagħbel f'dan is-sens perfettament kull darba li ffirma Angelic Mifsud fuq il-kampjuni.*"

Madanakollu l-espert ikkonkluda li għalkemm hemm xebh bejn iz-zewg firem, dan mhuwiex bizzejjed determinanti sabiex ikun jista' jghid bla dubju ta' xejn li huma maghmula mill-istess id.

L-espert iccara li ma jistax jikkonferma l-awtenticità tal-firma "*b'certezza*" ghalkemm hemm il-"*possibbiltà u anke forsi l-probabbiltà*" li l-firma hija tal-konvenut.

Lc-certezza "*beyond reasonable doubt*" mhiex rikjesta fil-kamp civili u jkun bizzejjed li l-prova ssir fuq bilanc ta' probabbiltajiet. Madanakollu l-Qorti ma tistax tistrieħ fuq parti mir-rapport tekniku meta l-istess espert, fil-qadi tal-inkarigu tieghu, hass li ma kellux jikkonferma li almenu firma wahda, l-ewwel firma, kienet awtentika. Din il-konkluzjoni qed tasal ghalha il-Qorti anke fid-dawl tal-gurisprudenza kostanti li tiffavorixxi lill-kontroparti fejn jissussisti d-dubju.

Ghaldaqstant ser tilqa' t-tieni eccezzjoni tal-konvenuti Mifsud.

ii. Diskrepanzi fil-kronologija u fil-verzjoni tal-fatti tal-attur.

Kif tajjeb issottometta l-abbli difensur tal-konvenuti, johorgu diversi diskrepanzi fix-xhieda tal-attur rigward il-kronologija tal-fatti. Id-dokumenti rilevanti ghal din il-kawza huma s-segwenti:-

DOK K (fol 80) - cekk ta' Lm8,450 datat it-30 ta' Ottubru 1999 mahrug mill-attur pagabbli lil Gejtu Borg.

DOK N (fol83) - cekk ta' Lm8,750 datat il-15 ta' Jannar 1998 mahrug mill-konvenut pagabbli lill-attur.

DOK O (fol 84) - *statement* bankarju tal-kont tal-attur li juri depozitu ta' Lm8,750 fl-20 ta' Jannar 1998 u "*reversal*" tal-istess ammont fil-24 ta' Jannar 1998.

DOK GZ9 - Iz-zewg kambjali mertu ta' dawn il-proceduri li nhargu fit-22 ta' Jannar 1998 u jissarrfu rispettivament fil-15 ta' Gunju 1998 u fil-15 ta' Lulju 1998 fl-ammont komplessiv ta' Lm8,750.

DOK GZ7 u GZ8 (fol 72 u 73) - *Invoice* u *Fax* minn *Clutterbuck Marine Limited* datati rispettivament il-15 u 16 ta' Marzu 1999.

DOK GZ10 (fol 75) - cekk datat is-26 ta' Marzu 1999 fl-ammont ta' Lm2,496 mahrug mill-attur pagabbli lill-konvenut personalment.

L-attur xehed konsistentement li l-kambjali nhargu biex jissostitwixxu c-cekki tal-konvenut **DOK N** datat il-15 ta' Jannar 1998. "*Nerga' ntenni li r-raguni li ghaliha kienet harget il-kambjala mertu ta' din il-kawza kien proprju ghaliex ic-cekki li kien ghaddieli Angelic Mifsud u li kopja tieghu qieghda f'pagna 83 tal-process ma kienx issarra.*" fol 157)."

Dan hu konsistenti mad-data tal-kambjali (22 ta' Jannar 1998). Il-Qorti wkoll tikkondividi t-tezi tal-attur li c-cekki ma ssarrafx kif jirrizulta mill-*istatement* bankarju esebit a fol.84 (**DOK O**) fejn hemm *reversal* tliet ijiem wara d-depożitu ta' c-cekki.

Madanakollu jirrizulta affermat mill-attur li s-somma ta' Lm8,750 reklamata bil-kambjali giet avvanzata lill-konvenut permezz tac-cekk mahrug fuq il-BOV plc a fol 80 (**DOK K**) izda dan ic-cekk hu datat it-30 ta' Ottubru 1999, cioe` sena u 9 xhur wara l-hrug tal-kambjali. Ukoll dan ic-cekk lanqas inhareg fl-istess ammont imma fis-somma ta' Lm8,450 li l-attur, in kontro ezami, qal li kien inqas billi kellu jithallas Lm300 *commission*. Din l-ahhar spjegazzjoni inghatat mill-attur fi stadju ulterjuri u l-Qorti tinnota li biddel l-ewwel verzjoni tieghu meta ma kien semma' xejn dwar *commission*.

Din id-diskrepanza terga' tispikka meta l-attur xehed li kien fil-bidu tas-sena 2000 li l-konvenut ipproponielu li jithallas mill-bejgh ta' merkanzija li kellha tingieb minn barra u urieh d-dokumenti minn *Clutterbuck Marine*. Kif muri hawn fuq dawn igibu d-data ta' Marzu 1999 u cioe`, huma posterjuri ghad-data tal-hrug tal-kambjali in kwistjoni.

L-attur ma ta l-ebda spjegazzjoni dwar din id-diskrepanza kronologika. Anzi qal li kien f'dan l-istadju (ghal bidu tas-sena 2000) li l-konvenut talbu li javvanzalu l-flus sabiex ihallas in-noll.

Kronologikament din il-verzjoni ma taghmel l-ebda sens u mhix konfortata bid-dokumenti esebiti.

L-attur biddel il-verzjoni tieghu wkoll fuq fatt sinifikattiv –kemm-il darba mar biex igib il-firma fuq il-kambjali. Ghalkemm konsistentement sostna li l-konvenut iffirma quddiemu, in kontro ezami ma jirrizultax daqstant car u lineari. Hu ta s-segwenti verzjonijiet differenti: -

- li ma ftakarx kemm-il darba gew iffirmati l-kambjali "jew inkella meta mort l-ewwel darba kienx hemm hu l-konvenut illi qalli biex inhallihom mieghu biex jiffirmahom."

- "Ma nafx ukoll jekk fil-fatt kelli mmur aktar minn darba biex tinkiseb it-tieni firma fuq il-kambjali....m'inhix cert jekk iffirmax darbtejn."

- "Li nista' nghid hu illi huwa fic-cert li l-firma tal-konvenut Angelic Mifsud saret minnu quddiemi. M'inhix cert jekk fil-fatt kellux ukoll jiffirma l-kambjala hu Angelic Mifsud, jigifieri Jesmond Mifsud."

- "Jiena dejjem ghidt li l-kambjala ffirmaha quddiemi Angelic Mifsud u jekk kellux jiffirma wkoll haddiehor ma nafx."

- "jiena mort diversi drabi ghand il-konvenut biex nara jekk il-kambjala kienetx iffirmata."

Punt iehor li din il-Qorti tixtieq tissottolineja hu li din il-kawza saret kontra Angelic Mifsud wahdu. Jekk l-attur kien jaf li kien hemm zewg firem fuq il-kambjali *ab inizio*, kif donnu johrog mill-verzjonijiet konfuzi fuq riprodotti, wiehed jifhem li l-kawza kienet tigi istitwita kontra Angelic Mifsud u kontra huh.

Da parti tal-konvenut Anglic Mifsud, tispikka l-assenza tax-xhieda tieghu. Huwa minnu li kkonferma bil-gurament ir-risposta guramentata fejn cahad li l-firma fuq il-kambjali kienet tieghu. Madanakollu la hu u lanqas huh ma offrew spjegazzjoni ghaliex ic-cekk a fol. 83 (**DOK N**) ma

ssarrafx u ghal liema negozju hallsu dik is-somma ta' Lm8,750 lill-attur, meta dan hu proprju l-istess ammont imnizzel fuq il-kambjali rilaxxjati ftit wara li nhareg ic-cekk imsemmi.

Jekk il-Qorti kellha tillimita ruhha ghan-negozju rapprezentat bil-hrug ta' dan ic-cekk, bil-fatt li ma ssarrafx u il-hrug tal-kambjali bhala sostituzzjoni tal-istess, it-tezi tal-attur tibda takkwista aktar kredibbilita'.

Izda galadarba l-Qorti ma tistax taccetta l-awtenticità tal-firma fuq il-kambjali, trid bilfors thares lejn in-negozju guridiku sottostanti għall-hrug tal-kambjali, liema ezercizzju hu guridikament u dottrinalment permess.

Qabel ma tidhol fil-mertu tal-kaz, ser tindirizza l-eccezzjonijiet preliminari l-oħra sollevati mill-konvenuti.

L-ewwel Eccezzjoni

Il-konvenuti eccippew li mhumix il-legittimi kontraditturi għaliex it-talba hija bbazata fuq il-fatt li l-accettant u l-firmatarju tal-kambjali huwa "Angelo" u mhux "Angelic" Mifsud.

Din il-Qorti ssib li din l-eccezzjoni hija għal kollox frivola. Jirrizulta mhux ikkontestat li dawn il-kambjali gew preparati mill-*accountant* tal-attur u l-istess attur xehed li kien jaf lill-konvenut bhala "Anglu." *Del resto* hu l-konvenut, Jesmond Micallef, ikkonferma li kien hemm negozjati rigward l-importazzjoni tat-tagħmir elettroniku li, skont l-attur, ta lok għall-emissjoni tal-kambjala.

Din l-eccezzjoni ser tigi michuda.

It-Tielet Eccezzjoni

Il-konvenuti jghidu li l-eccippjent qatt ma accetta u/jew iffirma l-kambjala favur l-attur.

Din l-eccezzjoni hija marbuta mat-tieni eccezzjoni u ghalhekk qed tigi milqugha.

Ir-Raba' Eccezzjoni

B'din l-eccezzjoni l-konvenuti qed isostnu li l-ewwel talba attrici hija abbuziva in kwantu li l-attur kien jaf li huma kellhom eccezzjonijiet x'jaghtu ghat-talbiet tieghu u addirittura qed jitolbu li din il-Qorti tapplika kontra l-attur is-sanzjonijiet kontemplati mil-ligi ghal spergur.

Billi ma jirrizultax mija fil-mija li l-firma fuq il-kambjala kienet falza (minhabba li l-espert mhuwiex cert) l-attur ma jistax jigi implikat f'xi allegat falsifikazzjoni. Ghalhekk gustament ibbaza t-talbiet tieghu fuq il-kambjala bhala titolu ezekuttiv. Jispetta lit-traent li jressaq eccezzjonijiet ghall-azzjoni odjerna, kif fil-fatt ghamel, u wera li dawn kienu gustifikati *prima facie*.

Ma jirrizultax li kien hemm xi *mala fede* da parti tal-attur u ghalhekk din l-eccezzjoni ser tigi michuda.

Eccezzjonijiet fuq il-Mertu - Il-hames, is-sitt u s-seba' eccezzjonijiet

Il-konvenuti jichdu li qatt ma kellhom relazzjoni mal-attur fil-kwalita` personali taghhom u li r-relazzjonijiet guridici kienu bejn is-socjetajiet rispettivi tal-partijiet; li huma fil-kwalita` personali taghhom, kif ukoll il-kumpanija *Zachrome Limited*, gja *Power Centre (Malta) Limited* mhumieq debituri tal-attur jew tas-socjetajiet tieghu.

Dawn l-eccezzjonijiet jindirizzaw in-negozju guridiku sottostanti l-hrug tal-kambjali in kwistjoni.

Konsiderazzjoni ta' Dritt fuq l-awtonomija ta' Kambjala

Fil-kaz "**Dr. James Farrugia v Lionel Pugliesevich et.**" - QK - 16 ta' Dicembru 1975, (mhux ippubblikat)⁹ il-Qorti tal-Kummerc ikkonsidrat ir-relazzjoni guridiku sottostanti ghall-emmissjoni ta' kambjala nulla. Minn ezami tad-dottrina, u tal-gurisprudenza taghna hu ammess ghall-Qorti li tezamina din ir-relazzjoni meta l-azzjoni hija ezercitata bejn il-kontraenti originali.

Definizzjoni skjetta ta' kambjala hija moghtija mill-awtur **Vivante**, "*Le Cose - Merci e Titoli di Credito compresa La Cambiale*"¹⁰ li jghid - "*La*

⁹ Iccitat fil-gabra ta' decizjonijiet "*The Word of the Court*" tal-Avukat Dr. Philip Farrugia Randon - Vol. 10 p.373

¹⁰ Vol.III para 1014

cambiale e un titolo di credito formale e completo, contenente l'obbligazione di pagare senza controprestazione una somma determinata alla scadenza e nel luogo che vi sono menzionati."

Kif gie affermat fis-sentenza “**Charles Gatt noe vs Joseph Vassallo Gatt noe**” (K (JDC) 15 ta’ Novembru 1993) li kkonfermat li:-

“Appena kambjala tigi ammessa, tigi krejata obbligazzjoni ‘ad hoc’, ghal kollox indipendenti u separata minn kwalunkwe obbligazzjoni li seghtet ipprecedietha. Ghalhekk f’kawza bhal din (azzjoni kambjarja), l-eccezzjonijiet ammissibbli huma generalment limitati ghall-kambjala nnifisha u bhala regola m’ ghandhomx jigu permessi eccezzjonijiet li jikkoncernaw obbligazzjonijiet precedenti”.

Dan il-massimu hu sancit fl-artikolu **199 tal-Kap 13** “Ma tistax issir oppozizzjoni ghall-hlas ta' kambjala hlief fil-kaz ta' telf tal-kambjala jew falliment tal-pussessur.”

Kif jghid **Andrea Torrente**¹¹ “Il rapporto che da luogo all'emissione della cambiale (che si chiama rapporto fondamentale o extracartolare o sottostante) puo' essere di varia natura e puo perfino mancare; cio' non ha importanza.” Dan hu konsegwenza tal-karattru astratt u awtonomu tal-kambjala .

Illi l-istess principju gie segwit f’diversi sentenzi fosthom “**John Mary Sammut vs Michael Cassar**” (A.K. 14 ta’ Ottubru 1991) u “**George Zahra vs Alfred Borg**” (K (JSP) 28 ta’ April 1995) u “**Charles Bonnici**

¹¹Manuale di Diritto Privato 8va ed. p 611

vs Anna Farrugia" (P.A. (RCP) – 2 ta' Ottubru 2001) fejn il-Qrati rriferew ghall-gurisprudenza konstanti li fl-azzjoni kambjarja huma permessi biss eccezzjonijiet li jikkontestaw il-validita` formali tal-kambjala in kwantu jallegaw li din tkun fuq il-wicc taghha *inoltre* f'xi wahda mill-elementi kostitwiti essenzjali taghha kif trid il-ligi (Vide **Vol XXIX P1 1528 – Vol XXIX. 1. 1136**) u l-istess "**John Portelli noe vs Charles Vella**" (K.C.D. 30.8.1989)¹².

Fil-kawza fl-ismijiet "**Aldo Vella v Vincent Lofaro et noe**" -deciza mill-Qorti tal-Kummerc fit-8 ta' Marzu 1977, gie ritenut li "*L-azzjoni kambjarja hi azzjoni awtonoma u dak li ghandu jigi rigwardat f'azzjoni simili - salv naturalment il-kazi kongruwi fejn xi eccezzjoni ta' indoli reali tkun tirrikjedi li jsir mod iehor...huwa bhala regola r-relazzjoni bejn it-traent u trattarju kif emergenti minn wicc il-kambjali stess.*"

Izda hu pacifiku li r-rilaxx ta' kambjala m'ghandux l-effett ta' novazzjoni bejn il-partijiet¹³ u l-obbligazzjoni kambjarja tezisti kontemporanjament mal-obbligazzjoni sottostanti u skont id-dottrina, eccezzjonijiet *ex causa* huma ammissibbli fejn il-kreditur u d-debitur fuq il-kambjala huma l-istess li ikkontrattaw in-negozju guridiku sottostanti. **Torrente** jispjega din l-opinjoni tieghu billi jghid "*La legge non ha spinta a tal punto l'astrattezza fino a costringermi a pagare e poi a promuovere l'azione d'indebito contro il creditore. La astrattezza funzione, cioe` sotlanto nei confront di terzi*"¹⁴.

¹²"Il-pretenzjonijiet naxxenti mill-obbligazzjoni originali huma ghal kollox indipendenti minn dawk naxxenti mill-kambjali."

¹³ "**Portelli vs Schembri**"- Qorti tal-Kummerc, 1935, Vol.XXIX. III.80),

¹⁴ Op.cit pagna 612

Konformi ma' din it-tezi, **Vivante**¹⁵ jghid "*Fra il debitore e colui col quale ha trattato..applicano le regole sulla validita' e sugli effetti del rapporto che li ha posti in contatto: fra di loro il titolo puo essere un documento parziale di rapporti piu complessi, per esempio, di vendita' di mutuo e questi rapporti materiale possono ridurre e perfino escludere il credito cambiario*".

Id-debitur, konfrontat mill-kontraent dirett tieghu jista' jissolleva kwalsiasi eccezzjoni fil-konfront ta' dak ir-rapport guridiku li ta origini ghall-emissjoni tat-titlu.

Dan l-insenjament gie wkoll addottat mill-Qrati taghna. F'sentenza struita moghtija minn din il-Qorti kif diversament presjeduta fl-ismijiet "**John Giordmaina et. v. Joseph Pace**" (PA(TM) - deciz fis-16 ta' Jannar 2003), il-Qorti rriteniet li "*Fil-fehma ta' din il-Qorti, hu biss meta l-kambjala tkun girata li din takkwista valur "on the face of it", u allura ikun dipendenti fuq dak li johrog u jidher mill-kambjala stess. Kambjala, kif inhu maghruf, ma tohloqx novazzjoni, meta tibqa' f'idejn il-parti kontraenti ma tistax tigi distakkata mill-obbligazzjoni originali.*"

Fis-sentenza fuq citata "**Giordmaina v Pace**" il-Qorti osservat li l-legislatur Malti ma ghamilx il-kambjala titolu esekuttiv, specifikament biex il-kambjala, diment li tkun ghadha fil-pussess tal-persuna favur min inharget, ma tigix uzata bhala magna ta' estorzjoni, izda min jitlob hlas fuqha ikun irid jiggustifika t-talba tieghu, ghax altrimenti tista' tkun obbligazzjoni bla kawza (jekk ma jkunx wettaq id-doveri tieghu) li ma tistax tigi enforzata. F'kazi simili l-kambjala hija intiza biss biex tiffacilita l-pagament, u mhux ghall-skop iehor – *datio pro solvendo* u mhux *datio pro soluto*.

¹⁵ Op.cit para 1016

Illi l-artikoli 197 *et. seq.* fil-Kodici tal-Kummerc, li jaghmlu riferenza għall-eccezzjonijiet sollevabbli, ighoddu għall-*actio cambiaria*, i.e., meta l-azzjoni hija ezercitata kontra t-traent minn pussessur tal-kambjala li jkun ircevieha minghand giranti, kif jixhdu il-kliem ta' **l-artikolu 197**: “*l-eccezzjonijiet li huma personali għall-giranti ma jistghux jinghataw kontra l-pussessur tal-kambjala*”.

Il-principju li l-awtonomija tat-titolu kambjarju tghodd biss favur terz pussessur kien stabbilit mill-Qorti tal-Kummerc f'sentenza fl-ismijiet “**Tabone vs Camilleri**” moghtija fis-27 ta' Frar 1939 (**Kollez. Vol. XXX. III. 429**): “*Suppost il- kambjala kienet girata certament il-giratarju kien ikollu dritt*

li jagixxi kontra l-konvenut skont il-kambjali kemm-il darba huwa kien in 'buona fede', cioe`, ma kienx jaf bid-dilazzjoni akkordata, salvi d-drittijiet tal-konvenut għad-danni kontra t-traent.”

Fid-dawl tal-premess, din il-Qorti issa sejra tghaddi biex tezamina l-meritu tal-kawza, liema apprezzament tirrizolvi ruhha f'wahda ta' valutazzjoni tal-verzjonijiet opposti moghtija mill-partijiet.

Min-naha wahda, l-attur irnexxielu juri li rcieva cekk ta' Lm8,750, liema cekk ma ssarrafx, (ara *statement* bankarju) u li fl-istess zmien, hareg il-kambjali *de quo*. Dan ic-cekk gie kkonfermat minn Jesmond Mifsud.

Il-konvenut baqa' sieket dwar dan ic-cekk in partikolari, ghal-liema skop inhareg u ghaliex ma ssarrafx .Permezz ta' huh (peress li, kif gja osservat il-Qorti, Angelic Mifsud ma xehedx), ikkoncentra fuq id-diskrepanzi fil-kronologija tal-fatti li jxejnu t-tezi tal-attur u li ghalihom gja irriferiet din il-Qorti.

Jispetta lill-attur li jipprova l-*causa giuridica* tal-kreditu tieghu u l-attur ghazel li jispjegaha billi afferma li avvanza l-ammont kawtelat bil-kambjali sabiex jithallas in-noll ghall-importazzjoni ta' merkanzija. Propriu dan jirrigwarda l-motiv tas-self izda fic-cirkostanzi, gjaladarba hemm konfuzjoni shiha fil-kronologija tal-fatti, ir-raguni ghalhiex sar il-mutuum tassumi importanza sabiex jigi evalwat il-kredibita' tax-xhiedha.

Frankament din il-Qorti tinsab perplessa bix-xhiedha moghtija mill-attur. Kien hu stess li esebixxa l-fatturi tad-ditta *Clutterbuck Marine Limited*, u c-cekk ghall-hlas tal-*landing fees*. Jirrizulta li dawn li jgibu dati posterjuri (1999) ghall-kambjali meta l-kambjali suppost inhargu ghall-hlas tan-noll ghall-konsenja tal-istess merkanzija. L-attur ma ta l-ebda spjegazzjoni kif in-noll thallas ben sena gabel il-hrug tal-*invoice* ghall-merkanzija meta suppost jithallas wara jew qrib id-data tal-wasla tal-merkanzija.

Ma jirrizultax mill-atti jekk il-merkanzija waslitx f'Malta. Dan mhuwiex ta' importanza ghaliex il-Qorti hija konvinta li l-attur inghata l-*invoices* ta' Clutterbuck minghand il-konvenut stess (lanqas mhu kontradett minn Jesmond Micallef).

Izda jirrizulta minn dawn il-kostatazzjonijiet li mhuwiex minnu u ma jistax ikun li l-attur avvanza flus lill-konvenuti ghall-iskop dikjarat. Biex tizdied il-konfuzjoni f'din il-kawza, ic-cekk li bih l-attur allegatament avvanza l-

ammont ta' Lm8,450 (u mhux Lm8,750) (**DOK K**) hu datat it-30 ta' Ottubru 1999, ben sena u disa' xhur wara l-hrug tal-kambjali u ben seba' xhur wara l-hlas tal-*landing fees* (**DOK GZ10**).

Il-Qorti, ikkonfrontata b'dawn il-provi daqshekk konfliggenti, u bil-bidla fil-verzjonijiet moghtija mill-istess attur dwar kemm-il darba mar ghand il-konvenut ghall-iffirmar tal-kambjali u anke dwar jekk kienx hemm firma wahda jew tnejn fuq l-istess, m'ghandhiex triq ohra ghajr li tiddeciedi li l-attur ma rnexxielux jipprova l-kaz tieghu kontra l-konvenuti. M'ghandhiex ghalfejn tidhol fil-kwistjoni jekk ir-relazzjonijiet kienu bejn l-attur u l-konvenuti *proprio* jew *nomine* u ser tastjeni milli tiehu konjizzjoni ta' dawn l-eccezzjonijiet.

Fl-ahharnett jirrizulta min-nota esebita a fol 105 tal-process li l-originali tal-kambjali *de quo* gew irtirati mill-PC Raymond Aquilina (PC179) fit-22 ta' Frar 2002. Il-Qorti ser taghti ordni mehtiega fis-sentenza.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi**, billi fil-waqt li **tilqa'** it-tieni, it-tielet u s-sitt eccezzjonijiet tal-konvenuti, tastjeni milli tiehu konjizzjoni tal-hames u tas-seba' eccezzjonijiet, u **tichad** l-ewwel u r-raba eccezzjonijiet tal-konvenuti, u tiddisponi mit-talbiet attrici billi:

1. **Tastjeni** milli tiehu konjizzjoni tal-ewwel talba peress li gew ammessi l-eccezzjonijiet tal-konvenuti.

2. **Tichad** it-tieni talba attrici bhala infondata fil-fatt u fid-dritt.

Tordna lill-Kummissarju tal-Pulizija li jirritorna l-originali tal-kambjali li gew irtirati minn PC Raymond Aquilina mill- *Economic Crimes Unit* fit-22 ta' Marzu 2002. Dawn ghandhom jigu kkonsenjati lir-Registratur, Qrati u Tribunal Civili sabiex jigu inseriti fil-process odjern fi zmien xahar millum.

L-ispejjez jithallsu mill-attur.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----